

O C E N A

rozprawy doktorskiej mgr inż. Michała Sekreckiego pt. „Comparative Analysis of Electromechanical Drives fo Light Electric Vehicle Application” wykonanej pod kierunkiem prof. dr hab. inż. Antoniego Szumanowskiego

Recenzję opracowałem na zlecenie Dziekana Wydziału Samochodów i Maszyn Roboczych Politechniki Warszawskiej, pismo: SiMR-29/18/2016 z dnia 21.07.2016 r.

Tematyka, cel i tez rozprawy

Rozprawa doktorska mgr inż. Michała Sekreckiego koncentruje się na analizie porównawczej wpływu wielobiegowej przekładni na rozpraszanie energii w elektromechanicznym układzie napędowym lekkiego pojazdu elektrycznego.

Pojazdy elektryczne, w stosunku do pojazdów z silnikami spalinowymi, charakteryzują się przekładniami mechanicznymi o mniejszej liczbie stopni przełożenia prędkości obrotowej. Tak na przykład pojazdy szynowe mają tylko jeden stopień przełożenia prędkości obrotowej, w całym zakresie prędkości jazdy $0 < v < v_{\max}$. Przykładem są lokomotywy, pociągi i tramwaje napędzane silnikami indukcyjnymi zasilanymi z sieci trakcyjnej poprzez falowniki. Wał silnika jest połączony z kołami jezdnyymi pojazdu poprzez przekładnię mechaniczną o niezmiennym przełożeniu. Silnik elektryczny pracuje zatem z prędkością obrotową zmienianą w przedziale $0 < n < n_{\max}$. Jednak algorytm jazdy pojazdów szynowych różni się od jazdy pojazdów drogowych, w szczególności w warunkach miejskich. Częste starty, hamowanie i postoje, powodują większe zużycie energii na przejechanie 100 km w mieście w stosunku do jazdy ze stałą prędkością. Straty mocy w uzwojeniach silnika i falownika są funkcją prądu (momentu obciążenia) w kwadracie, a straty w obwodzie magnetycznym są nieliniową funkcją prędkości obrotowej, do tego dodają się straty mechaniczne, tarcia i wentylacji. Przy małej prędkości obrotowej straty mocy stanowią znaczący procent w stosunku do mocy pobieranej przez silnik. Poprzez odpowiednie dopasowanie stopni przełożenia przekładni mechanicznej można minimalizować rozpraszanie energii w czasie jazdy pojazdu elektrycznego ze zmienną prędkością. Ponadto przekładnia mechaniczna o zmienianym przełożeniu determinuje parametry trakcyjne pojazdu i umożliwia zmniejszenie masy silnika napędowego. W silnikach wzbudzanych magnesami trwałymi, a te są głównie stosowane w napędach elektrycznych pojazdów drogowych, rozpraszanie energii można minimalizować poprzez dostosowanie stopnia przełożenia przekładni do aktualnych warunków jazdy, to jest prędkości i momentu obciążenia. W ten sposób można minimalizować straty energii elektrycznej w układzie napędowym pojazdu. Analiza strat jest podstawą do zaprojektowania przekładni mechanicznej, liczby stopni przełożenia i automatycznego synchronicznego ich przełączania. Zagadnienie staje się ważne, wchodzimy w okres dynamicznego rozwoju pojazdów elektrycznych i wprowadzania ich do ruchu, szczególnie w miastach. Algorytm jazdy pojazdu oprócz innych parametrów, powinien uwzględniać minimalne straty energii w układzie napędowym. Temat rozprawy uważam za aktualny i bardzo ważny, a jej celem jest wskazanie rozwiązania technicznego przekładni wielobiegowej ograniczającego straty energii w układzie napędowym pojazdu elektrycznego.

Teza pracy brzmi: „It is possible to reduce the energy consumption of the electric vehicle power train by the implementation of properly controlled automatic multispeed transmission between traction motor and wheels”. (Zużycie energii w układzie napędowym pojazdu elektrycznego można zmniejszyć poprzez wprowadzenie odpowiednio kontrolowanego automatycznego stopnia przełożenia prędkości obrotowej między silnikiem napędowym i kołami.)

Charakterystyka rozprawy

Rozprawa doktorska liczy 151 stron i jest podzielona na 6 numerowanych rozdziałów. Do rozprawy dołączony jest 1 załącznik liczący 13 stron, spis literatury zawierający 70 pozycji, w tym 1 pozycja Doktoranta i aż 42 pozycje zawierające odnośniki do witryn internetowych producentów samochodów, w których są zawarte dane pojazdów, artykuły oraz nowinki techniczne, streszczenie w języku angielskim i polskim oraz wykaz używanych symboli. Rozprawa napisana jest w języku angielskim.

W rozdziale pierwszym, Autor przedstawił krótko zakres pracy zrealizowanej w ramach doktoratu.

W rozdziale drugim Doktorant przedstawił model matematyczny baterii zasilającej pojazd elektryczny oraz jej charakterystyki. Dla baterii Li-Ion wykonał testy symulacyjne w środowisku MATLAB/Simulink. Wyniki tych testów podał w postaci charakterystyk napięciowo - prądowych. Wykonał także badania laboratoryjne wraz z opisem stanowiska i metodyki badań. Wynikiem tych badań są charakterystyki. Rozdział zamyka model symulacyjny przekładni wielobiegowej w tym model synchronizatora i koncepcję rozwiązania automatycznej wielobiegowej przekładni dedykowanej do pojazdu elektrycznego.

Rozdział trzeci zawiera testy symulacyjne układu przeniesienia napędu w pojeździe elektrycznym z i bez przekładni wielobiegowej. Przedstawiono model symulacyjny dla środowiska MATLAB/Simulink. Przeprowadzono rozważania na temat strategii zmiany biegów dla przekładni dwubiegowej i trzybiegowej oraz dla reduktora (przekładni jednostopniowej o stałym przełożeniu). Przedstawiono wyniki badań symulacyjnych uwzględniających straty energii podczas zmiany stopnia przełożenia przekładni oraz wskazano najlepsze i najgorsze warunki zmiany stopnia przełożenia.

W rozdziale czwartym zaprezentowano stanowisko laboratoryjne, na którym prowadzone były testy oraz wyniki badań laboratoryjnych przekładni wielobiegowej zamontowanej w układzie napędowym pojazdu elektrycznego. Przedstawiono algorytm sterowania zmianą biegów. Opisano automatyczną przekładnię wielobiegową, która jest oryginalną rozwiązaniem modelowym. Następnie przedstawiono mechanizmy automatycznej zmiany biegów wykorzystujących rozwiązania mechaniczne i elektromechaniczne. Rozdział zamykają wyniki badań laboratoryjnych przekładni wielobiegowej.

W rozdziale piątym przedstawiono analizę otrzymanych wyników z badań laboratoryjnych, porównując przekładnię trzybiegową z reduktorem.

Rozdział szósty zawiera dyskusję wyników badań oraz podsumowanie rozprawy. Zamieszczono w nim rozwiązanie automatycznej przekładni trzybiegowej sterowanej przy pomocy silnika krokowego, będącej przedmiotem zgłoszenia patentowego (zgłoszenie nie jest wymienione w spisie literatury). Na zakończenie stwierdzono, że teza została udowodniona.

Dodatkami w rozprawie są: lista zamieszczonych rysunków, lista zamieszczonych tabel i spis literatury.

W załączniku 1 do rozprawy przedstawiono model matematyczny silnika synchronicznego oraz akumulatora.

Zrealizowane zadania badawcze

W rozprawie Doktorant skoncentrował się na analizie wpływu przekładni wielobiegowej na zużycie energii w układzie napędowym pojazdu elektrycznego. Porównano zużycie energii w układach napędowych z reduktorem i przekładniami: dwu- i trzy-stopniowymi. Zaprezentowano nową konstrukcję przekładni wielostopniowej z synchronizatorem zmieniającym przełożenie silnikiem krokowym. Opracowano model symulacyjny kompletnego układu napędowego pojazdu elektrycznego. Przeanalizowano warunki konieczne do płynnej zmiany przełożeń w zautomatyzowanej przekładni wykorzystywanej w układzie napędowym pojazdu elektrycznego. Opracowane modele zostały wykorzystane w symulacyjnych badaniach porównawczych różnych rodzajów konfiguracji układu napędowego. Wyniki badań symulacyjnych zostały zweryfikowane w badaniach laboratoryjnych: akumulatora Li-Ion i kompletnego układu napędowego z przekładnią wielobiegową sterowaną silnikiem krokowym. Badania te wykazały, że zużycie energii w układzie napędowym pojazdu elektrycznego zależy od przekładni, a poprzez kontrolowaną automatyczną zmianę stopnia jej przełożenia można minimalizować zużycie energii elektrycznej.

Wartościami naukowymi pracy są:

- model i badania symulacyjne kompletnego elektrycznego układu napędowego pojazdu z przekładnią wielostopniową,
- badania laboratoryjne potwierdzające poprawność opracowanego modelu i badań symulacyjnych,
- opracowanie 3-biegowej przekładni z synchronizatorem i krokowym silnikiem wykonawczym.

Uwagi dyskusyjne

1. Monografia jest w języku angielskim, jest także jednostronicowe streszczenie w j. polskim, lecz nie ma tytułu w j. polskim.
2. W spisie treści podano tylko skróty pełnego tytułu rozdziału, dotyczy do np. rozdziałów: 2.2; 3; 4; 5).
3. Autor na początku rozprawy zamieścił wykaz używanych symboli („List of used symbols and abbreviations”). Część symboli użytych w treści rozprawy nie jest ujęta w spisie. Np.: γ - tread ramp angle, lub η_{th} – tread efficiency itd.
4. Do oznaczenia momentu mechanicznego, obrotowego stosowane są przemiennie litery M lub T od słów moment - torque.
5. Straty (rozproszenie) przedstawiono jako moment ΔM i wyrażono w Nm. W literaturze przez straty rozumie się zwykle rozpraszanie energii lub mocy ΔP_m , których jednostkami są $J = Ws$ i W . Także jednostką strat w żelazie jest W , a nie Nm .
6. Rezystancja elektrolitu i elektrod wyrażona jest w ω , powinno być Ω .
7. Formatowanie spisu symboli również jest chaotyczne. W tekstach technicznych jednostki pisane są czcionką prostą, a oznaczenia wielkości czcionką pochyłą, kursywą (patrz – Krystyn Pawluk: Jak pisać teksty techniczne poprawnie – internet). W pracy doktoranta nie można znaleźć takiej reguły – symbole i jednostki pisane są w sposób dowolny.

8. Opisy osi wykresów przedstawionych w pracy są niejednolite. Pomijając wykresy zaczerpnięte z literatury, Autorowi zdarza się w skrajnym przypadku pominąć opis osi (np. rys. 4.17, 4.20). Czcionka użyta do opisywania wykresów, zarówno wielkość jak i jej rodzaj, znacznie lepiej prezentuje się o ile są wykonane jednakowo. Czytając kolejne wykresy znajdujemy niestety różne sytuacje.
9. W tekście znajduje się również kilka literówek.
10. Autor nie zamieścił w spisie literatury swoich publikacji (oprócz 1) i zgłoszenia patentowego.

Uwagi powyższe nie obniżają wartości naukowo – badawczej pracy, którą oceniam bardzo dobrze.

Konkluzja

Praca doktorska mgr inż. Michała Sekreckiego pt.: “Comparative Analysis of Elektromechanical Drives for Light Electric Vehicle Application”, wykonana pod kierunkiem promotora prof. dr hab. inż. Antoniego Szumanowskiego, obejmuje pełny cykl badaczy: opracowanie modeli, badania symulacyjne, budowę stanowisk badawczych i przeprowadzenie weryfikujących badań laboratoryjnych modelowych (w skali mocy rzeczywistej) układów napędowych pojazdów elektrycznych.

Według mojej oceny Doktorant zrealizował zadanie badawcze przedstawione w opisie celu pracy i zdefiniowane w tezie w tym:

- wykazał się dobrą umiejętnością w opracowaniu modeli symulacyjnych elektromechanicznych układów napędowych i ich badaniami, a także sprawnością w budowaniu laboratoryjnych stanowisk badawczych i przeprowadzaniu badań modeli fizycznych tych układów,
- opracował model kompletnego układu napędowego pojazdu elektrycznego oraz model synchronizatora,
- zaprezentował nowe rozwiązanie 3-biegowej przekładni sterowanej za pomocą silnika krokowego,
- porównał zużycie energii w układach napędowych z przeniesieniem napędu za pomocą reduktora oraz przekładni wielobiegowych (2 i 3 stopnie przełożenia),
- wykazał dużą wiedzę w tematyce układów napędowych samochodów elektrycznych i bardzo dobre rozeznanie literatury w tej tematyce.

Podsumowując stwierdzam, że rozprawa doktorska ma jasno sprecyzowany cel, a postawione zadanie zostało zrealizowane poprzez badania symulacyjne i eksperymentalne. Uważam, że recenzowana praca doktorska spełnia wymagania obowiązującej *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* (Dz.U. 2014 poz. 1852) i wnioskuje o dopuszczenie Doktoranta do jej publicznej obrony.

